

Милорад МИТРАШИНОВИЋ

ПОДОДБОР ВАЉЕВСКИХ АБАЦИЈСКИХ РАДНИКА

— одговор „нововремцима“ —

Српска социјалдемократска партија (ССДП) је одмах по оснивању издржала тешке унутрашње борбе: до 1905. имала је да савлађује отпор антипартијске и синдикалистичке групе Коста Јовановић — Јован Скрелић — Љуба Јовичић, којима се у напорима да се Партија растури придружио и Милорад Поповић.

Ова група је 1904. године издавала недељни раднички часопис „Ново Време“, који је изражавао погледе анархосиндикалистичке групе окупљене око Милорада Поповића. Присталице „Новог Времена“ названи су „нововремцима“. Први број „Новог Времена“ који је изишао у Београду објавио је правила новог радничког друштва које су основали „нововремци“. Сам пак лист покренут је на неколико дана пре II Конгреса ССДП. „Нововремци“ су рачунали да ће на тај начин моћи најлакше изазвати расцеп у партијској управи, а такође и између делегата који су на челу покрета.

Да би спречила, по покрет штетну делатност „нововремаца“, партијска управа (ССДП) упутила је писмо свим месним организацијама (ССДП) у унутрашњости.

У писму се између осталог каже: да је покретање „новог времена“ противно резолуцији Другог Конгреса српске социјалдемократске странке, којом је регулисано питање о партијској штампи. По тој на Конгресу једногласној усвојеној резолуцији, листове и часописе могу покренути само партијске организације и то, по дозволи Партијске управе и под њеном контролом. У резолуцији је нарочито наглашено да то важи и за листове и часописе који су раније излазили. „Ново Време“ међутим, није покренула ниједна партијска организација, за његово покретање није тражена дозвола ни од кога, оно излази без ичије контроле.

На крају писма каже се „да управа српске социјалдемократске странке не сумња да ће чланови партије, како из Београда тако исто из унутрашњости, поштовати своја сопствена решења, програм, статут и конгресне одлуке, — и да ће и у будуће одржавати нашем покрету тако потребну дисциплину, којом смо се увек до сада и с правом могли поносити“.

Раднички покрет у Ваљевском крају који је нарочито ојачао после оснивања Месне организације (ССДП), јуна 1904. године, од када се почиње брже радити на стварању организованог радничког покрета. Улога Месне партијске организације била је велика. Уз њену помоћ све струке радника почеле су оснивати своје синдикалне пододборе. У току неколико месеци 1904. године у Ваљеву су основани следећи синдикални пододбори: пододбор опанчарских радника, првог маја 1904. године; пододбор металских, абаџијских, дрводељских, кожарско-прерађивачких радника и пододбор трговачких помоћника 25. јула 1904. године.

Од свих ових струка у најтежем положају били су 1904. године абаџијски радници, тако да је већина ових радника пошто је била без посла, отишли у село кућама.

Један од тридесеторице обнављача „Новог Времена“ био је Милан Мрдаковић, претседник Савеза абаџијских радника у Београду. Као присталица „нововремаца“ упутно је 30. XI 1904. године писмо, — пододбору абаџијских радника у Ваљеву, од кога тражи сагласност да Савез абаџијских радника у Београду издаје свој месечни лист који би се звао „Гласник абаџијских радника“.

Ово писмо, као и одговор Ваљевског пододбора абаџијских радника, које се налази у Историјском архиву у Ваљеву, пружа могућност да се упознамо какав су став имали радништво Ваљева и Синдикални пододбори према „Нововремцима“ и њиховом сукобу са Партијском управом (ССДП) у Београду.

Пододбору Абаџијских радника Ваљево

Драги другови

Управа Савеза Абаџијских радника на својој заједничкој седници држатој 28. новембра 1904. године решила је, да се упути Пододборима и друговима из унутрашњости ово питање:

ДА ЛИ СУ ДРУГОВИ ИЗ ПОДОДБОРА САГЛАСНИ ДА НАШ САВЕЗ ИЗДАЈЕ ЈЕДАН МЕСЕЧНИ ЛИСТ, који би био званични орган нашега Савеза и служио за агитацију међу неорганизованим абаџијским радницима:

Управа и надзорни одбор мишљења су да овакав лист треба покренути из ових разлога:

1. Члан 29 наших правила даје право нашем Савезу да издаје свој стручни лист као што раде и друге радничке организације на страни које су баш због тога листа јаке и напредне.

2. Овакав лист нам је најпре потребан и нужан ради наших званичних саопштења друговима и Пододборима, јер у том случају, ми би заштедели од Савезне касе сваког месеца по неколико динара, које сада дајемо на марке и тартију и коверте. Када би лист имали ми би сва та питања могли преко листа чинити.

3. Лист нам је нужан и ради агитације међу неорганизованим друговима, јер по варошима и селима број наших неорганизованих другова јако је велики. Без листа нам је много тешко да се организујемо, јер не можемо свуда да шаљемо нашега изасланика, који би им објаснио

и растумачио задатке нашега Савеза и потребу за организовањем великог броја наших неорганизованих другова по селима, које ми никако не можемо задобити а то би преко листа најбоље постигли. Све што можемо преко нашег листа писати, то не можемо преко „радничких новина“, пошто нема места а преко нашег листа то ће све моћи излазити.

4. Лист нам је нужан и ради обавештења и упућивања другова који су организовани а који још и не појимају потпун задатак Савеза: те како би смо могли што боље агитовати код неорганизованих другова. Наш стручни лист ће дати свима тим друговима потребне материјале за што бољу агитацију.

5. Лист ће доносити чланке у којима ће се опширно претресати питања која се тичу абаџијских радника, као питање о заради и о радном времену, те ће и сами наши чланови да се учврсте у свом убеђењу и постану свесним (друговима) радницима и члановима нашег Савеза.

6. Лист ће се звати „Гласник Абаџијских радника“ тако смо ми пронашли да је лепо име.

Другови ми смо питали и шта може да кошта и по рачуну како нам је штампар казао неће много коштати. Хиљаду примерака 35 динара и сав остали трошак око тога. Треба да продамо 350 комада па да покријемо трошкове а ми већ имамо око 500 организованих радника. Да сваки узме изнеће суму од 50 динара. Дакле према томе, могли би га издавати а после Божића можемо приредити и неку забаву у корист листа и то ће му служити као основни капитал. Овај лист неће бити обавезан за сваког члана до редовне Скупштине него који оће да га узме:

ДРУГОВИ ЧИМ ОВО ДОБИЈЕТЕ САЗОВИТЕ УВЕЧЕ КОНФЕРЕНЦИЈУ И ОВО ПИТАЊЕ ИЗНЕСИТЕ НА РЕШЕЊЕ И ОДМАХ НАС ИЗВЕСТИТЕ ТЕ КАКО БИ МОГЛИ ЛИСТ ОДМАХ ПОКРЕНУТИ.

Другови, скреће вам се пажња на ово: некоји другови почели су проносити разне гласове за нас, који смо на управи. Тако причају, да ми радимо на неком расцепу али то није истина и то не може бити, зато што ми имамо Правила пред нама и само по њима морамо радити а не како други оће. Они сад сматрају да је ту неки расцеп. Ми који смо потписали „Ново Време“ нас четири из управе ми смо потписали из ових разлога: да би ту могли критиковати и износити дела неваљала, — оних, који су заслужили и који заслужују, а ми што смо потписали то је наш лични потпис а не целе Управе и то је наше лично дело.

Дакле другови, то само можете одбацити ако би тако што год чули јер све је неистина о којој можемо вас извести и преко јавности ако буде потребе.

Другарско поздравље
Мил. М. Мрдаковић

По пријему одмах решите на конференцији и одговорите

30. XI. 1904.

Управа

Београд

На конференцији која је одржана у кафани „Македонија“ 15 децембра 1904 године у Ваљеву, Пододбор Ваљевских Абаџијских Радника није се сложио са ставом Савеза Абаџијских Радника из Београда.

У писму које је упућено Савезу Абаџијских Радника у Београду од стране Пододбора Ваљевских Абаџијских радника, 16 децембра 1904 године, изражава се неслагање и незадовољство са радом Управе Савеза у Београду, чија су четири члана присталице „Новог Времена“. Управи Савеза речено је у писму, да ради на расцепу у радничком покрету и да не води рачуна „о побољшању радничког бедног стања“ и упућује се захтев да се садржина писма Управе Савеза из Београда публикује у „Радничким новинама“. Управа се критикује и због тога, јер не поштује Одлуке и Правила II Конгреса Српске Социјалдемократске партије.

У писму се пружа подршка партијској управи ССДП и „Радничким новинама“.

Следећи примеру Абаџијских радника и остали синдикални пододбори из Ваљева у овом сукобу са „нововремцима“ пружили су пуну подршку Српској Социјалдемократској Партији.

На III Конгресу (ССДП), који је одржан 5 и 6 јуна 1905 у Крагујевцу, присталице „нововремаца“ били су искључени из Партије и Централног одбора.

*Пододбор Ваљевских Абаџијских радника
Службено*

16. Децембра 1904. год.

Ваљево

САВЕЗУ АБАЏИЈСКИХ РАДНИКА

БЕОГРАД

Моли се та управа, да изволи у првом наредном броју „Радничких новина“ оштампа у свему без измене доле следећи наш оглас.

Пододбор Ваљевских Абаџијских радника на својој заједничкој седници одржатој 15 децембра 1904 године, решио је, да се на дан 1 јануара идуће године, по подне у 2 сата одржи редовна Скупштина у просторији кафане „Македонија“ према члану 17 Савезних Правила. Позивају се чланови који нису измирили своје улоге према чл. 7, да то учине како би имали право гласа.

Драги другови

Ваше писмо од 30 прошлог месеца примили смо и разумели, што је Управа Савеза у Београду донела својим решењем од 28 новембра 1904 године, али одма нисмо могли сазвати конференцију, јер су се другови разишли услед немања рада то јест, отишли кућама на издржавање. Конференцију смо сазвали 15. XII. и размотрили смо ваше писмо и донели смо следеће:

1. Пало нам је у сумњу, што је писмо писао сам председник друг Милан Мрдаковић и прво се он подписао без секретара и Савезног печата, па после доле подписао Управу као обично наређење.

Што се тиче покрета нашег органа „Гласника Абаџинских Радника“, сматрамо да је зато још рано јер немамо времена ни да читамо „Радничке Новине“, које су за сада корисније но наш орган.

2. Управа Пододбора Ваљевских Абаџинских радника по пријему вашег писма сазвала је конференцију 15 овог месеца и на истој одлучила, да се садржина писма Управе Савеза писата 30 новембра 1904 године Ваљевском Пододбору Абаџинских радника, публикује на јавност преко „Радничких Новина“, пошто је његова садржина осумичена од већине другова присутних на конференцији из разлога тога: ШТО СУ ЧЕТИРИ ЧЛАНА УПРАВЕ САВЕЗА ИЗ БЕОГРАДА ПРИСТАЛИЦЕ „НОВОГ ВРЕМЕНА“, КОЈИ РАДИ НА РАСЦЕПУ НАШЕГ ПОКРЕТА.

Сем тога на самом писму нема Савезног печата и кад је Мрдаковић потписао своје име и презиме што није ставио и председник као и то: што је по закључку писма потписао Управа и што се, по првом Мрдаковићевом потпису сматра, као приватно писмо а под потписом Управа као савезни распис.

3. Конференција је донела одлуку да се пусти на јавност и то: ШТО САВЕЗНА УПРАВА НЕ ВОДИ РАЧУНА О ПОБОЉШАЊУ РАДНИЧКОГ БЕДНОГ СТАЊА према чл. 2 Савезних Правила. САВЕЗНА УПРАВА НЕ ДАЈЕ ПОДОДБОРИМА НУЖНА УПУТСТВА КАКО ДА РАДЕ СА СВОЈИМ ЧЛАНОВИМА, КОЈИ СУ У БЕДНОМ СТАЊУ И ДА ИХ МОРАЛНО ПОТПОМАЖУ И БУДЕ КЛАСНИЧКУ СВЕСТИ КОД НАШИХ РАДНИКА, КОЈИ СУ ЗА САДА У НАЈОПАСНИЈЕМ ПОЛОЖАЈУ ОД СВИЈУ ДРУГИХ РАДНИКА.

Савезна Управа погазила је члан 32 Савезних Правила и Правила II Радничког Конгреса, јер се не покорава у свему одлукама Главног Радничког Савеза.

4. Што Управа тражи да се покрене орган Савеза Абаџинских радника, тиме је доказала да је неспособна, јер члан 29 Савезних Правила некаже, да је Управа у праву, да она може да покрене орган без одобрења Главног Радничког Савеза. Овакви покрети рефериршу се Радничком Конгресу од стране наших другова или Управе, па тек по одобрењу Конгреса и Главног Радничког Савеза може се лист издавати.

УПРАВА ПОДОДБОРА ВАЉЕВСКИХ
АБАЏИНСКИХ РАДНИКА